

Acuut totaalverbod op PFAS kan nu niet, maar PFAS-vrij Europa moet het streven zijn

NRC

De nieuwsberichten logen er de afgelopen weken niet om. In kattenbrokjes en drinkwater werd te veel PFAS aangetroffen, de verzamelterm voor duizenden chemische, amper afbreekbare stoffen. En toenemend gebruik van pesticiden in de landbouw, waarschuwde de Inspectie voor de Leefomgeving en Transport (ILT), dreigt het drinkwater de komende jaren verder te verontreinigen.

Er was ook beter nieuws. Weliswaar hebben nog steeds te veel Nederlanders te veel PFAS in hun bloed, maar die groep krimpt, bleek uit nieuw onderzoek van het RIVM. Met name PFOA en PFOS werd minder in het bloed aangetroffen dan bij de laatste meting in 2016. Dat die twee PFAS-vormen in consumptieartikelen zijn verboden, heeft dus direct effect op mensen.

Daarmee wijst het onderzoek de richting voor de Europese regulering van PFAS. Al jaren wordt in Brussel nagedacht en gesproken over een totaalverbod op de productie van PFAS – Nederland is één van de voortrekkers. Milieuorganisaties wijzen daarbij terecht op de mogelijke risico's die de stoffen kunnen hebben voor eerst de leefomgeving en vervolgens, via voedsel en drinkwater, de volksgezondheid. De noodzaak van zo'n totaalverbod lijkt dan ook evident en de invoering eenvoudig.

Maar juist doordat PFAS verweven is met het alledaagse leven, van ontelbaar veel gebruiksproducten en medische toepassingen tot pesticiden die bijvoorbeeld de aardappelteelt beschermen, zou het zeer ingrijpend zijn. PFAS is de brandstof van de moderne consumptiemaatschappij. Het is simpel om PFAS in pannen of regenjassen te verbieden, maar voor producten waar nog geen veilig alternatief voor bestaat, zoals tegen schimmels in de aardappelteelt, is een totaalverbod rigoureuus.

Voor producten waar nog geen veilig alternatief voor bestaat, zoals tegen schimmels in de aardappelteelt, is een totaalverbod rigoureuus

Dat het voorstel voor een Europees totaalverbod de afgelopen jaren wat is afgezwakt, is dan ook begrijpelijk. In een eerste versie was er nog sprake van vier uitzonderingen. Inmiddels zijn het er 85. Deels komt dat door een succesvolle lobby van bedrijven, wier economische eigenbelangen regelmatig te zwaar wegen in chemische reguleringen. Maar deels komt het ook door voortschrijdend inzicht van de Europese Commissie: juist omdat PFAS zo alom gebruikt wordt, is het niet in één klap te verbieden.

Ook geopolitiek speelt daarin een rol. De chemische industrie waarschuwt niet onterecht dat Europa kan achterblijven op de Chinese industrie, verantwoordelijk voor de helft van de mondiale PFAS-productie, als hier wel en daar niet de stoffen verboden worden. In de VS worden door de Trump-regering reguleringen bovendien juist afgezwakt.

Maar de vraag is niet alleen of dat belang ondergeschikt is aan de gezondheid van 452 miljoen Europeanen en honderden miljoenen die nog geboren moeten worden. De vraag is ook of Europa zich daardoor moet laten afremmen, of het juist moet zien als een kans om voorloper te worden. Het Amerikaanse beleid is weliswaar sterk afhankelijk van presidentiële grilligheid, maar juist in China wordt de laatste jaren werk gemaakt van strengere reguleringen. Verboden en andere prikkels, zoals het beprizen van PFAS-lozingen, kunnen de Europese zoektocht naar innovatieve alternatieven aanjagen.

Stante pede een totaalverbod is niet prudent, maar een PFAS-vrij continent moet wel het doel zijn waar Europa stapsgewijs naar toe werkt. Dat is zinvol voor mensen die nú leven en, misschien wel belangrijker, de vele generaties die nog volgen.